

Гула Лариса Вікторівна
аспірант ХНВУС , асистент каф. метод. проф. навчання,
Миколаївський Національний аграрний університет
Миколаїв, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ В УПРАВЛІННІ САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ СТУДЕНТІВ

Саме зараз головним викликом сучасного ринку праці являється підготовка творчих, ініціативних, професійно-кваліфікованих спеціалістів, здатних на прийняття самостійного рішення у нестандартних ситуаціях, визначати перспективи індивідуальних освітніх маршрутів, розширювати та удосконалювати сферу професійних знань, удосконалювати необхідні вміння та навички. Перехід до інформаційно-технологічного суспільства вимагає негайного оновлення змісту знань. Тому провідним завданням закладів вищої освіти щодо підготовки випускників стає оволодіння майбутніми фахівцями ефективними і раціональними методами самостійної навчальної роботи відповідно до особливостей відповідної кваліфікації. Новітні підходи до організації освіти у закладах вищої освіти зорієнтовані на виховання особистості, готової до самоосвіти й саморозвитку власних пізнавальних можливостей та інтересів, самовдосконалення й самореалізації, готовності до успішної адаптації у процесі професійної діяльності.

Важливі аспекти проблеми дослідження самостійної роботи висвітлено в наукових працях наших вітчизняних і російських вчених та педагогів. Теоретичні засади самостійної роботи учнів і студентів визначено в науковому доробку Н. Бороздінова, Л. Вяткіна, Є. Голант, О. Кірсанова, В. Ляудіса, О. Савченко та ін. У наукових роботах В. Буряка, А. Івасишина, В. Луценко, П. Підкасистого, Н. Шишкіної та ін. розкрито сутність поняття «самостійна робота», принципи її організації, визначено та схарактеризовано різні методи, форми, класифікації, засоби проведення самостійної роботи, розроблено методики планування і контролю самостійної роботи.

Зараз у зв'язку з посиленням ролі самостійної роботи у навчально-пізнавальному процесі нагальною є проблема ефективної організації самостійної роботи з урахуванням готовності до неї наших студентів. У Положенні «Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» визначено, що самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних завдань. Навчальний план регламентує час, який відведено для самостійної роботи студента. Так, співвідношення аудиторних занять і самостійної роботи визначається з урахуванням специфічних особливостей конкретної дисципліни і становить не менш $1/3$ та не більш $2/3$ загального обсягу навчального часу студента, відведеного на вивчення дисципліни [4].

Зміст самостійної роботи визначається навчальною програмою відповідної дисципліни, методичними матеріалами та вказівками викладача і забезпечується системою навчально-методичних засобів: підручники, посібники, практикуми, методичні рекомендації, наукова та фахова література тощо [4].

Аналіз зарубіжного досвіду свідчить, що їх науковці трактують самостійну роботу студентів як індивідуальну поза аудиторну навчально-пізнавальну діяльність студентів, що здійснюється без безпосереднього керівництва викладачем, хоча спрямовується й організується ним, передбачає сукупність засобів організації й керування цією діяльністю і включає методи наукового пізнання.

Таким чином, можна стверджувати, що у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі спільними рисами відносно визначення сутності поняття «самостійна робота студентів» є :

- 1) здійснення управління самостійною діяльністю: безпосереднє управління нею викладачем («під керівництвом» або «під контролем»); опосередковане («за завданнями» або «без особистої участі»); самоуправління;
- 2) необхідність застосування розумових , фізичних зусиль для досягнення мети, виконання завдань самостійної роботи;

- 3) наявність або формування активності суб'єкта навчання;
- 4) формування, набуття й удосконалення студентом необхідної сукупності знань, умінь та навичок для здійснення навчально-пізнавальної діяльності [6].

Теперішні вимоги сучасного ринку праці стосовно підготовки висококваліфікованих конкуренто-спроможних фахівців, здатних до компетентної, творчої, відповідальної й ефективної діяльності за своєю спеціальністю неможливе без підвищення ролі самостійної роботи студентів, що спрямована на стимулювання їх професійного зростання.

Необхідно зауважити, що дослідники М. Шевчук та В. Єршов, вважають ефективність та успішність самостійної роботи студентів у навчанні за кредитно-трансферною системою залежить від певних навчальних умов:

1. Визначення ступеня підготовки студента до самостійної роботи, рівня його самодисципліни.
2. Розробка нормативних інструкцій стосовно визначення обсягів позааудиторної самостійної роботи для студента.
3. Здійснення календарного планування ходу і контролю виконання самостійної роботи.
4. Наявність спеціальної навчально-методичної літератури.
5. Чітка та зрозуміла організація роботи з боку викладача.
6. Доступність завдань і наявність відповідного інструктажу щодо виконання.
7. Систематичність і послідовність діяльності.
8. Необхідність створення нових тренажерів, автоматизованих навчальних і контролюючих систем, що дозволяли б студенту в зручний час і в звичному для нього темпі самостійно здобувати знання, уміння, навички.
9. Висока забезпеченість комп'ютерною технікою, доступною для викладачів і студентів.
10. Постійний педагогічний контроль і корекція. Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти у глобальному, регіональному та національному контекстах.
11. Високий рівень мотивації виконання необхідної роботи.

12. Чітке визначення зв'язку даної роботи із майбутньою практичною діяльністю.

13. Організація системи індивідуальних консультацій [7].

Отже, самостійна робота студентів потребує тільки спільних зусиль викладача і студентів, збалансування всіх елементів єдиного процесу для ефективного входження студента у професійний простір. Самостійна робота студентів займає значне місце у системі навчання вищих закладів освіти і передбачає оволодіння прийомами та навиками самостійного набуття знань і їх наступного творчого та компетентного використання.

Можна зауважити, що самостійна робота студентів виконує низку важливих функцій, до яких відносяться:

- розвиваюча (підвищення культури розумової праці, залучення до творчих видів діяльності, збагачення інтелектуальних здібностей студентів);
- інформаційно-навчальна (навчальна діяльність студентів на аудиторних заняттях, невідокремлена самостійною роботою, стає малорезультативною);
- орієнтаційно-стимулююча (процесу навчання надається професійне прискорення);
- виховна (формується і розвиваються професійні якості майбутнього спеціаліста);
- дослідницька (формується новий рівень професійно-творчого та критичного мислення) [5].

Таким чином, на основі аналізу викладеного вище матеріалу можна наголосити, що самостійна робота студентів має бути забезпечена управлінням з боку викладачів. При цьому педагогічний вплив викладачів на студентів повинен визначатися високим рівнем студентоцентрованого підходу з передачею освітніх і управлінських функцій студентам, модульним програмам, технічним засобам навчання тощо. Гучке управління самостійною роботою студентів поступово переходить у самоуправління і неодмінно має позитивний вплив на формування вмінь і навичок самостійної роботи. Кредитно-трансферна система навчання у закладах вищої освіти надає широкі

можливості для розвитку пізнавальної самостійної роботи студентів. Ефективними умовами для її реалізації є мотивація студентів, їх прагнення до саме такої діяльності; врахування психологічних особливостей молоді студентського віку; ефективна організація навчання, котра включає різноманітні форми та інноваційні методи навчання.

Список літератури:

1. Кучерявий А. О. Закономірності педагогічного управління самостійною навчальною діяльністю майбутніх юристів / А. О. Кучерявий // Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки» : науковий журнал. – Черкаси, 2013. – № 12 (265). – С. 66-72.
2. Москалець М. М. Методичні рекомендації щодо організації навчальної діяльності з формування у студентів та викладачів економічного профілю умінь самоконтролю / М. М. Москалець. – Запоріжжя : ЗДІА, 2011. – 68 с.
3. Організація самостійної роботи студентів з педагогіки : [посібник] / В. І. Євдокимов, Т. П. Агапова, І. В. Гавриш, В. В. Луценко. – Х. : ХДПУ ім. Г. Сковороди, 2000. – 160 с.
4. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах від 2 червня 1993 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0173-93>
5. Соловова Н. В. Организация и контроль самостоятельной работы студентов : методические рекомендации / сост. Н. В. Соловова ; под ред. В. П. Гарькина. – Самара : Изд-во «Универс-групп», 2006. – 15 с.
6. Танько Є. В. Розвиток поняття «самостійна робота» в зарубіжній педагогіці: досвід Великобританії // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2014, № 1 (35). – С. 20-27.
7. Шевчук М. О. Педагогічні умови ефективності самостійної роботи студентів / М. Шевчук, В. Єршов // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 2. – С. 114-117.